

УДК 373.2.016:81:[316.362.1:316.454.52](043.2)

Попович Н.Ф.,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет
Кідарова Я.Й.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
ОС бакалавр
Мукачівський державний університет

РОДИННЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мовлення дитини формується під впливом мовлення батьків і суттєво залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального мовленнєвого оточення та від виховання й навчання, які розпочинаються з перших днів її життя. Мовлення не є вродженою здатністю, а розвивається в процесі онтогенезу одночасно з фізичним і розумовим розвитком дитини та слугує показником її загального розвитку. Різноманітним питанням розвитку мовлення дітей дошкільного віку присвячено ряд досліджень [1; 2; 3; 4; 5].

Потреба в спілкуванні з батьками визначає становлення особистості дитини. Спілкування з батьками розвивається на основі значної самостійності дошкільника, розширення його знайомства з оточуючою дійсністю. Провідним засобом спілкування у дошкільників є мова. Генетично найбільш ранньою формою спілкування є наслідування. Довільне наслідування дитини є одним із шляхів оволодіння суспільним досвідом. Дошкільник свідомо наслідує своїх батьків, таким чином і засвоює зразки норм поведінки.

Спілкування з батьками є головним фактором психічного розвитку дитини з перших днів її народження протягом перших семи років її життя. Через слово дитина засвоює перші правила поведінки, висунуті вимоги, заборони. Батьки дають словесну оцінку її поведінки. Ці оцінки формують першочергове відношення до оточуючого світу та до себе. Потреба у взаєморозумінні і співпереживанні батьків виникає у зв'язку з інтересом дітей до світу людських взаємовідносин і обумовлена оволодінням дітьми правилами і нормами їх відношень. Дошкільник намагається досягти спільності поглядів з батьками. Це дозволить дитині використовувати їх як керівництво в своїх вчинках.

У сучасній психології проблема комунікативно-мовленнєвого розвитку та родинного спілкування належить до найскладніших та найактуальніших. Особлива увага науковців зосереджена на міжособистісній комунікації в сім'ї, виконанні ролей у спільній діяльності, встановленні та розвитку міжособистісних стосунків, пізнанні навколишнього світу та самопізнанні. Порушення родинного спілкування є одним із найбільш значущих чинників виникнення негативних тенденцій у комунікативно-мовленнєвому розвитку дитини.

Для забезпечення успішного розвитку комунікативних умінь та формування культури мовленнєвого спілкування дошкільника необхідно враховувати особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку, потреби, які його мотивують, специфіку родинного спілкування. Залучення дитини до мовленнєвого спілкування з дорослими та однолітками позитивно впливає на розвиток її комунікативних потреб і мовлення. Міжособистісна комунікація в сім'ї сприяє обміну інформацією, виконанню ролей у спільній діяльності, встановленню та розвитку міжособистісних взаємин, пізнанню співрозмовника та самопізнанню.

Виокремлюються такі типи спілкування батьків і дітей:

1. Гармонійний тип, що характеризується оптимальним емоційним контактом. Батькам подобається дитина такою, якою вона є, вони поважають її індивідуальність, симпатизують їй, прагнуть проводити багато часу разом з дитиною, схвалюють її інтереси і плани, зацікавлені справами і планами дитини, багато часу спілкуються з дитиною, співчують їй.

2. Ліберальний тип, що характеризується вседозволеністю, надмірною емоційною дистанцією з дитиною. Батьки прагнуть приписати дитині особисту і соціальну

неспроможність. Інтереси, захоплення, думки і відчуття дитини здаються несерйозними. Притаманний низький рівень контролю з боку батьків. Спостерігається нестійкість стилю виховання і спілкування.

3. Авторитарний тип, що характеризується зайвою концентрацією на дитині. Батьки зазвичай сприймають свою дитину молодшою за реальний вік, непристосованою. Дитина в таких сім'ях в центрі уваги батьків, які віддають їй багато сил і часу, позбавляють самостійності, пригнічують, ставлячи численні обмеження і заборони, вимагають від дитини беззастережної слухняності.

4. Індиферентний тип, що характеризується поверховістю, легковажністю до питань виховання, неуважним ставленням до дитини, надмірною емоційною дистанцією з дитиною. Батькам здається, що дитина не досягне успіху в житті через низькі здібності, погані схильності до навчання, вони не довіряють своїй дитині, нарікають на її неуспішність і невмілість. Батьки проявляють байдужість, мало часу приділяють спілкуванню з дітьми.

5. Негармонійний тип, що характеризується надмірною емоційною дистанцією з дитиною. Здебільшого батьки відчувають та виявляють до дитини злість, роздратування, образу, не довіряють дитині й не поважають її, прагнуть нав'язати їй у всьому свою волю, не можуть погодитися з її точкою зору, за вияви дитиною власних поглядів та бажань суворо карають.

Отже, можна стверджувати, що комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників значною мірою зумовлюється типом родинного спілкування. Найбільш сприятливим для комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є гармонійний тип родинного спілкування. При авторитарному спостерігається наявність полярних проявів – від дуже низького до дуже високого рівня комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника. Загальна тенденція виявляється в тому, що чим кращі партнерські стосунки в сім'ї, чим частіше батьки цікавляться дитиною, заохочують до спільного проведення часу, до мовленнєвої активності, тим вищий рівень комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини. Звісно, комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку в родинах, де наявний індиферентний, негармонійний, ліберальний та авторитарний типи родинного спілкування, потребує створення спеціальних умов, спрямованих на підвищення комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія / А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 376 с.
2. Попович Н. Ф. Значення казки в розвитку дітей дошкільного віку / Н. Ф. Попович, Я. В. Сідлак // Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти: збірник тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Мукачеве, 26 жовтня 2017 р.) / гол. ред. В.І. Кобаль. – Мукачеве : МДУ, 2017. – С.120-121.
3. Попович Н. Ф. Методика проведення бесід за картинами з дітьми дошкільного віку / Н. Ф. Попович, А. Ю. Терновці // Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі : збірник тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачеве, 25 жовтня 2018 року) / гол.ред. В.І. Кобаль. – Мукачеве : МДУ, 2018. – С. 61-64.
4. Попович Н. Ф. Розвиток словесної творчості у дітей дошкільного віку / Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Мукачеве, 17-18 травня 2018 р.) / гол. ред. Т.Д. Щербан. – Мукачеве : МДУ, 2018. – С. 291-293.
5. Попович Н. Ф. Роль дидактичних ігор у розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку / Н. Ф. Попович, О. Г. Никуляк // Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі : збірник тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачеве, 25 жовтня 2018 року) / гол.ред. В.І. Кобаль. – Мукачеве : МДУ, 2018. – С. 59-61.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>